

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Číhaná

1922–[1944] (1946)

Inventář

EL NAD č.: 36

AP č.: 360

Mgr. Zuzana Ferenčíková, Mgr. Jitka Flanderková

Plasy 2019

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Přílohy:	
Příloha č. 1: Počet obyvatel a domů v obci a seznam doložených starostů	8
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	9
Inventární seznam	10

I. Vývoj původce archiválií

Původci archiválií archivního fondu AO Číhaná zpřístupňovaných tímto inventářem jsou Obecní úřad v Číhané/Gemeindeamt in Číhaná¹/Bürgermeisteramt in Tschihana, fungující v letech 1850–1945, a Místní správní komise v Číhané, říjen 1945–červen 1946.

Číhaná (něm. Cihana, Czihana, Čihana, Tschihana) leží 16 km severozápadně od Města Touškova na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 578 m. Podle výkladu A. Profouse pochází název vsi buď z osobního jména *Číhan* (Číhanův dvůr), nebo z podstatného jména *čihání*.

Ves je poprvé zmiňována v roce 1219 v listině papeže Honorio III. coby součást majetku premonstrátského kláštera v Teplé, který ji pravděpodobně nepřetržitě vlastnil až do zrušení vrchnostenské správy. Číhaná je v pramenech uváděna jako farní ves. Při zdejším kostele sv. Václava je také v polovině 18. století poprvé připomínána škola. K roku 1830 zde v 19 domech žilo 142 německých obyvatel.

Zrušením poddanství v roce 1848 zanikla dosavadní patrimoniální správa, která pokračovala ve své úřední činnosti do roku 1850. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ř. z. ze dne 17. března 1849, které vycházelo hlavně z josefínských katastrálních obcí s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada.

V novém územněsprávním členění připadla místní obec Číhaná, tvořená tehdy katastrálními obcemi Číhaná a Hvožd'any (Woschana), do soudního okresu Bezdržice a politického okresu Planá v Chebském kraji. Na katastru Číhané jsou ještě uváděny dvě samoty – Na louce u lesa (Waldwieshäuseln) a Melchiorova huť (Melchiorshütte), původně malá sklárna, poté sídlo lesní správy tepelského kláštera. Prvoinstančním úřadem politické správy s všeobecnou působností bylo Okresní hejtmanství v Plané (v letech 1850–1855 označované také jako podkrajský úřad).

V rámci správní reformy (č. 277/1854 ř. z.) byla místní obec Číhaná s platností od 12. května 1855 přeřazena ze soudního okresu Bezdržice do soudního okresu Touškov v Plzeňském kraji. V letech 1855–1868 tak náležela do obvodu smíšeného Okresního úřadu v Městě Touškově. Roku 1868 vznikl politický okres Stříbro, do něhož byly začleněny soudní okresy Stříbro, Touškov a Stod. Správní působnost zde vykonávalo Okresní hejtmanství ve Stříbře (od roku 1918 Okresní správa politická ve Stříbře, od roku 1928 Okresní úřad ve Stříbře).

Stejně jako podle tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení (č. 170/1849 ř. z.), tak i podle obecního zřízení a řádu volebního pro Čechy (č. 7/1864 z. z.) byly v obci ustaveny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. Podle pamětní knihy obce se stal v roce 1850 prvním starostou Karl Petzet, čp. 10.

Vedle pozemků patřila k nemovitému jmění obce budova kovárny čp. 18, která byla pravděpodobně pravidelně pronajímána, a obecní dům čp. 17, kde od roku 1882 sídlila četnická stanice.

Významnou změnou ve správním vývoji obce Číhaná bylo její rozdělení na dvě samostatné místní obce – Číhanou a Hvožd'any, které bylo povoleno vyhlášením c. k.

¹ Na jediném dochovaném otisku dvojjazyčného razítka obce je u českého i německého názvu uveden název Číhaná.

místodržitele pro Čechy v roce 1902.

V roce 1919 bylo v Číhané zvoleno na základě novelizovaných ustanovení o volebním řádu a obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Z dochovaných písemností je jako jediný meziválečný starosta doložen Anton Fischer. Kronikářem se stal v roce 1922 řídící učitel německé obecné školy Ludwig Petzet.

V polovině 20. let 20. století se do obce a okolí přistěhovalo několik českých rodin.² Zasluhou řídícího učitele české menšinové školy³ se podařilo sestavit do obecních voleb v roce 1928 kandidátku „České volební skupiny“ a získat v zastupitelstvu jeden mandát. Řídící učitel Leopold Šmejkal byl tehdy zvolen do funkce prvního radního.

Po záboru části československého pohraničí v roce 1938 se stala Číhaná součástí Říšské župy Sudety. Patřila do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a náležela do působnosti landráta ve Stříbře. Nařízením ze dne 10. listopadu 1938 s platností od 20. listopadu 1938 bylo na sudetoněmeckém území zavedeno německé obecní zřízení (Deutsche Gemeindeordnung z 30. ledna 1935), které omezilo dosavadní pravomoci obecních orgánů a učinilo je závislými na rozhodnutí stranických a státních úřadů. Pravděpodobně od roku 1938 až do osvobození v roce 1945 vykonával funkci starosty Karl Schuhmann.

Činnost německého obecního úřadu byla ukončena na základě vládního nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů. Vzhledem k nízkému počtu nových osídlenců byla místní správní komise v čele s Emilem Kuncem zřízena až 12. října 1945.

II. Vývoj původce archiválií

Z dochovaných archiválií fondu není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Dne 21. listopadu 1953 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík výběr archiválií ve skartačním řízení v národní škole a na Místním národním výboru v Číhané. K trvalé archivní úschově převzal pamětní knihu obce (inv. č. 2), knihu evidence obyvatel (inv. č. 1), spisy pod inv. č. 3–6 a plán inv. č. 7. K faktickému předání uvedených archiválií do plaského okresního archivu došlo 18. května 1956 (př. č. 904) a 14. dubna 1956 (př. č. 905). Do knihy přírůstků bylo vše zapsáno až dodatečně v roce 1996.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Pořádání a inventarizace proběhly na základě vyhlášky č. 645/2004 Sb., Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (č. j. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (č. j. SOAP/006-1300/2014) a Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Přihlédnuto bylo rovněž k Metodickému návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají nová základní pravidla pro zpracování archiválií.

Fond v roce 1956 hrubě uspořádal Jaroslav Vavřík. Po generální inventuře v roce 2012 byly ve fondu evidovány dvě úřední knihy, a sice pamětní kniha (inv. č. 2) a kniha evidence obyvatel (inv. č. 1) o celkové metrži 0,07 bm. Při současné inventarizaci byly do fondu AO

² Podle sčítání lidu v roce 1921 žilo v obci pouze 5 Čechů, ale v roce 1930 jejich počet stoupl na 28.

³ Česká menšinová škola byla v Číhané otevřena v roce 1926 a o rok později pro ni byla vystavěna nová budova. Místní Češi byli rovněž organizováni v odboru Národní jednoty pošumavské pro Číhanou a okolí.

Číhaná převedeny písemnosti z fondu MNV Číhaná EL NAD č. 37 (č. j. SOAP/060-133/2018). Jednalo se o spisy inv. č. 3–6 a technický výkres inv. č. 7 o rozsahu 0,02 bm. Došlo tak ke změně v počtu a skladbě evidenčních jednotek, celkovém časovém rozmezí fondu i metrāži. Fond AO Číhaná nyní obsahuje 2 úřední knihy, 1 karton spisů a 1 technický výkres o celkové metrāži 0,11 bm. Časové rozmezí fondu je 1922–[1944] (1946). Posteriora tvoří záznamy místní správní komise u inv. č. 1 a 4.

Knihy zápisů ze schůzí obecní rady, rady a pléna MNV z let (1939) 1946–1959 byla ponechána ve fondu MNV Číhaná, neboť většina záznamů vznikla činností místního národního výboru.

Vzhledem k torzovitému dochování fondu bylo při pořádání použito umělé pořádací schéma, uvedené v příloze č. 1 Metodického pokynu archivní správy č. 1/2017 k archivnímu zpracování fondu typu „Archiv obce“ (č. j. MV-35224-1/AS-2017). Fond byl rozdělen na I. Úřední knihy, II. Spisy a III. Plány.

Jazykem archiválií je němčina. Čeština se vyskytuje jen v případě záznamů místní správní komise u inv. č. 1 a 4. V době zpracování fondu se archiválie až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archivní fond AO Číhaná poskytuje jen minimum informací o činnosti obecních orgánů. Pamětní kniha (inv. č. 2) obsahuje pouze výčet starostů od roku 1850 do roku 1922 (viz příloha č. 2). Kronikář Ludwig Petzet se věnoval především starším dějinám obce, drobným památkám, vývoji zdejší školy a také událostem první světové války, zejména osudům účastníků bojů a padlých z Číhané a okolí. Zaznamenal rovněž všechny domy a jejich majitele podle stavu k 31. prosinci 1922.

Knihy evidence obyvatelstva (inv. č. 1) byla poměrně pečlivě vedena, a je tak významným pramenem ke studiu demografického i sociálního vývoje obyvatelstva obce v první polovině 40. let 20. století.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Číhaná 1922–[1944] (1946) uspořádala a inventář sepsala v dubnu 2018 Mgr. Zuzana Ferenčíková. Čistopis archivní pomůcky zpracovala v lednu 2019 Mgr. Jitka Flanderková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 14. 1. 2019

Mgr. Jitka Flanderková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

a) Archivní prameny

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond *Místní národní výbor Číhaná /neuspořádáno/, zápisy ze schůzí obecní rady, rady a pléna MNV (1939) 1946–1959.*

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond *Národní škola Číhaná*, kniha K 1 – Školní kronika 1926–1957.

b) Tištěné prameny

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida, 1939.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

BURDOVÁ, Pavla a kolektiv, *Tereziánský katastr, sv. 3 – dominikál.* Praha : Archivní správa Ministerstva vnitra ČR, 1970.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákoník zemský pro Království české, 1903 (částka 13., 1. 5.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Severní Plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce č. 7.* Domažlice, Plzeň : Nakladatelství Českého lesa, 1997.

HERZIG, Anton. *Die Gemeinden des Landkreises Mies. Ihre Geschichte bis 1945 und das Schicksal ihrer deutschen Bevölkerung.* Dinkelsbühl : Heimatkreis Mies-Pilsen e. V., 1975.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích : od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

HUBKA, Petr – VITOUŠOVÁ, Marie. *Školy v Číhané 1890–1953 (1957) : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 27]. Státní okresní archiv Plzeň-sever sídlem v Plasích, 1984.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–M*. Praha : Academia, 1991.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.

PELANT, Jan. Plzeň sídlem krajského úřadu 1751–1868. *Západočeský historický sborník I*. Plzeň, 1995.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. I. díl – A–H*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1954.

SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt von Johann Gottfried Sommer, Ehrenmitglied der Gesellschaft des vaterländischen Museums. Sechster Band. Pilsner Kreis*. Prag : J. G. Calve'sche Buchhandlung, 1838.

VRBATA, Jaroslav. Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945. *Sborník archivních prací*, 1962, roč. 7, č. 2, s. 45–87.

Příloha č. 1

Počet obyvatel a domů

Rok	1854	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930
Počet obyvatel Číhaná	160	304	246	247	207	216	210	214
Počet domů Číhaná	-	27	33	32	36	36	36	39
Počet obyvatel Hvožd'any	120	110	120	105	107	-	-	-
Počet domů Hvožd'any	-	18	18	18	19	-	-	-

Seznam doložených starostů⁴

Karl Petzet	1850–?
Johann Schusser	?
Josef Kaufmann	?
Karl Petzet	?
Josef Struick	?
Josef Schlama	?
Josef Struick	?
Wenzl Deibl	?
Josef Weber	?
Wenzel Penkert	?
Anton Fischer	doložen v letech 1922, 1925, 1935
Karl Schuhmann	doložen v letech 1939–1944

⁴ Až k Antonu Fischerovi uvedeno pořadí dle seznamu v pamětní knize (inv. č. 2), s. 51.

Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
EL NAD	evidenční list Národního archivního dědictví
ev. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
K	kniha
kar	karton
MNV	místní národní výbor
př. č.	přírůstkové číslo
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
tv	technický výkres
ukn	úřední kniha
z. z.	zákoník zemský

Inventární seznam

I. Úřední knihy

*Zápisy ze schůzí obecní rady, rady a pléna MNV
(1939) 1946–1959
(zápisy ze schůzí obecní rady z let 1939–1944)*

MNV Číhaná

1	Kniha evidence obyvatel	[1939]–1943 (1946)	ukn 1
2	Pamětní kniha	1922–[1934]	ukn 2

II. Spisy

3	Obecní zápůjčky	1925–1943	kar 1
4	Výkaz plátců pozemkové daně	[1940]–[1944] (1945)	kar 1
5	Oznámení o pobytu cizinců v obci	1941–1942	kar 1
6	Školské záležitosti – stavební dokumentace a rozpočet nové budovy pro trojtřídní Obecnou školu v Číhané; umístění třídy německé školy v budově české školy	1935–1939	kar 1

III. Plány

7	Plán novostavby trojtřídní Obecné školy v Číhané Karl Bayer, Stříbro, 1:100, kolorovaný rukopis, papír, 74,5 x 50 cm	1938	tyy 1
---	--	------	-------

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Číhaná
Značka archivního fondu:	AO Číhaná
Časové rozmezí:	1922–[1944] (1946)
Počet evidenčních jednotek:	4 (2 úřední knihy, 1 karton a 1 technický výkres)
Počet inventárních jednotek:	7
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	14. 1. 2019
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Zuzana Ferenčíková
Zpracovatelé archivní pomůcky:	Mgr. Zuzana Ferenčíková, Mgr. Jitka Flanderková
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Mgr. Martina Matušková dne 14. 1. 2019 – č. j. SOAP/60-14/2019